

הרב משה ליב הכהן הלבפשט

פרשת קרח

אל תאמין בעצמך

"וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קֵהֶת בֶּן לֵוִי... וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם" (במדבר טז, א-ב).

וַיִּקַּח קֶרַח מִשְׁךְ רֹאשִׁי סִנְהֵדְרָאוֹת שְׁבָהֵם (רש"י). אָמְרוּ חֲכָמִים חָכֵם גָּדוֹל הָיָה קֶרַח וּמִטּוֹעֲנֵי הָאָרוֹן (במדבר רבה יח, ג). וְקֶרַח שִׁפְקָם הָיָה, מָה רָאָה לְשִׁטּוֹת הַזֹּזִים? אֵלָּא עֵינֵינוּ הִטְעָנוּ (רש"י טז, ז. תנחומא טז, ה). אִיךְ נִיתֵן לְהַבִּין דָּבָר כַּזֶּה? קֶרַח אָדָם פִּיקַח מִגְדוּלֵי חֲכָמֵי הַדּוֹר, וְעָמוּ מֵאֲתָיִים וְחֲמִישִׁים רֹאשֵׁי סִנְהֵדְרָאוֹת, נְשִׂאִים, אֲנָשֵׁי שֵׁם, מִשְׁכָּם וּמַעֲלָה, יוֹרְדִים לְדִיוֹטָה תַּחְתּוֹנָה כַּזֹּאת שֶׁל מַחְלוּקַת נֶגֶד מֹשֶׁה רַבְּנוּ אֲדוֹן הַנְּבִיאִים, שֶׁקִּיבֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי לְעֵינָיו כֹּל הָעָם, עַד כַּדִּי כִּךְ שֶׁהִתְחִילוּ לְטַעוֹן טַעֲנוֹת שֶׁל הַבַּל, "הַמַּעַט כִּי הֶעֱלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ" (במדבר טז, יג), מָה???

זֶה מָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לֹמֵר עַל מִצְרִים בְּהָיוּ עֲבָדִים מִיוֹסְרִים בְּמִשְׁךְ מֵאוֹת שָׁנִים, בְּהִתְעַלְלוּ בָהֶם לֹלָא רַחֲמִים, שְׁחָטוּ אֶת יַלְדֵיהֶם... אִיךְ הִשְׁתַּבְּשָׁה דַעְתָּם שֶׁל כָּל גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים הַלְלוּ? הֲרִי זֶה תְּמִיּהָ גְדוּלָה עַד מְאוֹד!!!

אָמַר רַב חֲנַנְיָא בְּרַ פְּפָא מֵאֵי דְכְּתִיב (משלי ח, ו) "שִׁמְעוּ כִּי נְגִידִים אֲדַבֵּר", לְמָה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה כְּנֶגֶד, לֹמֵר לָךְ, מָה נְגִיד זֶה יֵשׁ בּוֹ לְהַמִּית וְלַהֲחַיֹּת, אִף דְּבָרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּם לְהַמִּית וְלַהֲחַיֹּת, הֵינּוּ דְאָמַר רַבָּא לְמִימִינֵי בְּהָ סְמָא דְחַיִּי, לְמִשְׁמַאֲלִים בְּהָ סְמָא דְמוֹתָא (שבת פח:). אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מֵאֵי דְכְּתִיב (דברים ד, מד) "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה", זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ סֵם חַיִּים, לֹא זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ סֵם מִיתָה, וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבָּא דְאֹמֵן לָהּ סְמָא דְחַיִּיא, דְלֹא אֹמֵן לָהּ סְמָא דְמוֹתָא (יומא עב:).

רִש"י מְסַבֵּיר, נַעֲשָׂה לּוֹ סֵם חַיִּים מִדְּבַר עַל אָדָם שְׁלוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמָּה, וּמִשְׁמַאֲלִים בְּהָ, שֶׁלֹּא זָכָה וְנַעֲשִׂית לּוֹ סֵם מִיתָה, מִדְּבַר עַל אָדָם הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה (רש"י שבת סג: ד"ה לְמִשְׁמַאֲלִין בְּהָ, יוֹמָא עב: ד"ה זָכָה, וְכֵן בְּתוֹס' יוֹמָא שְׁנַיִם יוֹמָא).

אִיךְ אֲפֻשֶׁר לֹמֵר עַל אָדָם שֶׁלֹּא זָכָה עַדִּין לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגַּת לּוֹמֵד תּוֹרָה

לשמה שתורתו היא סם המות, הלא זה סותר את דברי הגמרא במסכת פסחים (נ:), אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אַף עַל פִּי שְׁלָא לְשָׁמָה, שְׁמִתוֹךְ שְׁלָא לְשָׁמָה בָּא לְשָׁמָה. גם אם אין לימוד התורה שלו באותו ערך כְּשֶׁל הַלּוּמַד לְשָׁמָה, עדיין יש לזה ערך, הוא בדרך הנכונה, מתוך שלא לשמה בא לשמה, איך אפשר להסביר את הביטויים החריפים, "לְמִשְׁמָאִילִים בְּהַ סְמָא דְמוֹתָא", "לֹא זָכָה נְעֻשִׁית לוֹ סָם מִיְתָה"?

הרב דסלר כותב מכתב לתלמידיו תוך כדי הפלגה באניה בלב ים בדרכו לאמריקה, ביום שלישי לפרשת קרח, שנת תר"ץ (1930). במכתב הוא מצטט להם את תשובתו של גאון הגאונים רב האי גאון ז"ל (בתשובותיו סימן יג): "וכן היו מושלים משל, מעשה בשועל אחד שבא עליו ארי לאכלו, אמר לו השועל ומה יש בידי להשביעך, אבל אני מראה אותך אדם שמן שאתה טורף ושבע ממנו, והיה שם גומץ מכוסה ואדם יושב מאחוריו, כיון שראה הארי אמר לשועל הריני מתיירא מתפילתו של זה שלא יכשילני, אמר לו השועל לא יגיעו הדברים לא לך ולא לבנך אולי לבן בנך יגיעו, אבל בין כך עתה תשבע רעבונך ועד בן בנך זמן הרבה, נתפתה הארי וקפץ על הגומץ ונפל שם, בא השועל ועמד על שפת הגומץ והציץ עליו, אמר לו הארי הרי אמרת לי שאין הפורענות באה אלא על בן בני, אמר לו השועל כבר יש עון על אבי אביך, שאתה נתפס בו, אמר לו הארי אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה? אמר לו השועל ולמה לא חשבת כן מתחילה, כמה מוסר יש במשל זה". עד כאן לשון רב האי גאון בתשובה הנ"ל.

והנה כשראיתי דברים הללו תמהתי האם זו היא תורתו של רב האי גאון, גדול הגאונים אשר מרוב גדולת תורתו וקדושתו לא קראו אותו חבריו בשמו רק "גאון זה" סתם, ונעשה לראש ישיבה בדור ההוא, דור הגאונים, בהיותו אך בן י"ג שנה, הרי נוכל להבין את גדולתו, והוא כותב תשובה בספר תשובותיו, איזה סיפור משיחות ילדים קטנים לכאורה, הרי בודאי שיש דבר גדול ורם בזה.

כמו כן תמהתי בפרשת השבוע הרי על כל פנים קרח פיקח היה וגדול הדור ועמו מאתיים וחמשים ראשי סנהדראות אצל דור מקבלי התורה איך טעו בדבר פשוט כזה, הלא הם ראו בעיניהם צרות שיעבוד מצרים איך שהכום ועבדו בהם עבודת פרך וגם שחטו את ילדיהם גם בנאום בחומה, ובמדבר הרי על כל פנים לא חסרו דבר, ואחר כל זה מה טענו?

"המַעַט פִּי הֶעֱלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ וכו'", ובמדרש שכן טענו כולם. בשלמא כשהאספסוף טענו, הרי היו הם מן הפחותים והגרים,

אלא גדולי הדור איך יכלו לטעון שטות כזאת, ובברירות ועקשנות כזו כאילו היה ברור אמיתתם? ושאלה כזו נמצא בכל הדורות, גם בדורנו זה, כשאנו לומדים ממדעי העולם, כמו גיאוגרפי' פסיקא ועוד ועוד, נראה אשר חכמיהם וכל לימודיהם נגד האמונה הטהורה תורתנו הקדושה הם מדברים, וכל זה בברירות ועקשנות כאילו האמת איתם... ידוע תדעו כי גם החכמים היותר גדולים, אם יד התאווה תגבר בהם לא די שלא תצילים חכמתם אלא עוד ישתמשו בחכמתם להטעות את העולם עמהם שיאמינו גם לטפשויותם כאילו חכמות המה, כי כן דרך כל חוטא להיות חוטא ומחטיא.

והנה אולי בזה הוא אחד מן המוסרים אשר נתכון אליהם רב האי גאון במשלו שמשל, כי גם הארי מלך שבחיות נפל ברשת השועל, רק משום שנתאווה לבשר שמן מעט יותר, ומה שהבין אחר כך כאשר פגע בו עונשו, לא הבין מתחלה, מפני שנתפתה בתאותו.

..וגם חכמים גדולים נפלו במכמורות היצר כמרגלים וקרח וראשי סנהדראות.. (מכתב מאליהו ד עמ' 304).

במאמרו "מבט האמת" (מכתב מאליהו א, עמ' 52) מרחיב הרב דסלר ומסביר את השפעת כוחות הנפש על שיקול הדעת, כאשר דיין משוחד בדבר הכי קטן, זה גורם לו לאבד את האפשרות לדון באופן הוגן, כי גם אם מתכוון לזכות את הזכאי, הוא אינו מסוגל לראות חובה לזה ששיחדו כי הרצון מעוור את עיני שכלו, וכך עוד יותר כאשר אדם צריך לקבל החלטות בבעיות מוסריות הוא אינו יכול לקבל החלטה מושכלת כל זמן שהוא נתון להשפעתן של המידות הרעות, תאוה, עצלות וכדומה, וזה שורש המוסר שאדם צריך לעבוד ולתקן את מידותיו, כדי לשחרר את עצמו מהשפעת הנגיעות. הוא מסיים בעצה לאדם שעדיין לא טיהר את לבבו אבל מאוד רוצה להסיק מסקנות של אמת, שיבחן את עצמו: אם דעה או החלטה תבוא לו בלי מלחמה, יחשוד בה ויחפש באיזו פינה הסכימו איתה נגיעותיו, ורק דעה והחלטה שתעלה בידו בקושי, מתוך התאמצות להכרת האמת, ומתוך מלחמה נגד הנגיעות – רק בה אפשר שתהיה לו תקוה שתהיה אמיתית.

וראה עוד בעניין זה בספר "האוצר האמיתי" לאדוני אבי מורי ורבי שליט"א עמ' כז, בשם רבי אלחנן וסרמן הי"ד בקובץ מאמרים "מאמר על אמונה" ה-ו.

על פי דברים אלו ניתן להסביר את דברי הגמרא על הלומד תורה שהיא לו סם המות. יש שני סוגים של הלומד שלא לשמה, תַּנְיָא (דברים ל, כ)

"לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקִלּוֹ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ", שְׁלֹא יֹאמֶר אָדָם אֶקְרָא שְׂיִקְרְאוּנִי חָכֵם, אֶשְׁנֶה שְׂיִקְרְאוּנִי רַבִּי, אֶשְׁנֶן שְׂאֵהִיָּה זְקֵן וְאֶשְׁבֵּב בְּיִשְׁבִּיָּה, אֶלֶּא לְמַד מְאַהֲבָה, וְסוֹף הַכְּבוֹד לְבֹא (נְדָרִים ס.ב.), יֵשׁ אָדָם שְׁלֹמֵד עַל מִנְת לְזָכוֹת בְּתֵהִילָה, אֲבֵל בְּעֵצִם לְיִמּוּד הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה הוּא חוֹתֵר לְאַמֵּת, וְרוֹצֵה לְדַעַת אֵיךְ לְקִיִּימָה, וְיֵשׁ גַּם סוֹג אַחַר שֶׁל לּוֹמֵד שְׁלֹא לְשִׁמָּה, אָדָם שְׁאִינְנו לּוֹמֵד "בְּלֵב שְׁלָם וּבְנֶפֶשׁ חֲפִצָּה" (דְּבָרֵי הַיָּמִים א כח, ט) עַל מִנְת לְהַבִּין מֵהַתּוֹרָה רוֹצֵה מִמֶּנּוּ, אֲלֵא מַחְלִיט מֵרֹאשׁ מֵהַ הוּא רוֹצֵה לְהוֹצִיא מֵהַתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ אִינְטֵרֶס, יֵשׁ לוֹ תְּאוּהָ, יֵשׁ לוֹ רִצּוֹן מִסּוּיִם, וְהוּא לּוֹמֵד תּוֹרָה וּמִגִּיִּס אֶת כָּל חֲכֻמָּתוֹ עַל מִנְת לְמִצּוֹא צִדּוּק וְגִבּוּי לְתַאוּוֹתָיו וְרִצּוֹנָתָיו בְּתוֹרָה, הוּא אִינְנו חוֹתֵר לְדַעַת מֵהַתּוֹרָה רוֹצֵה בְּאַמֵּת אֲלֵא חוֹתֵר לְמִצּוֹא אֶת מִבּוֹקְשׁוֹ בְּדְבָרֵי הַתּוֹרָה. רִש"י (בְּשֶׁבֶת פח: ד"ה לְמִיִּמִּינִין) מִפְּרֵשׁ, לְמִיִּמִּינִין, עֲסוּקִים בְּכָל כּוֹחַם וְטְרוּדֵים לְדַעַת סוּדָה, כְּאָדָם הַמְּשַׁתְּמֵשׁ בְּיַד יְמִינוֹ שֶׁהִיא עֶקֶר. הַמִּיִּמִּינִים הֵם הָאֲנָשִׁים הַמְּתַאֲמָצִים לְדַעַת מֵהַתּוֹרָה רוֹצֵה מֵהֶם, וּמֵאִדָּךְ, הַמְּשַׁמְאִילִים, גַּם לּוֹמְדִים, אֲבֵל הֵם אִינֵם רוֹצִים לְדַעַת סוּדָה, הֵם רוֹצִים לְגִיִּס אֶת הַתּוֹרָה לְטוֹבֵת הָאִינְטֵרֶסִים שֶׁלֵּהֶם. עַל הַסּוֹג הַרְאִשׁוֹן שֶׁל הַלּוֹמֵד עַל מִנְת לְזָכוֹת בְּתֵהִילָה, אֲבֵל בְּעֵצִם לְיִמּוּד הַתּוֹרָה חוֹתֵר לְאַמֵּת נֹאמֵר "מִתּוֹךְ שְׁלֹא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה", כִּי גַם לְלִימּוּד הַזֶּה יֵשׁ עֵרֶךְ, הוּא בְּדֶרֶךְ הַנְּכוֹנָה, בְּסוּפָה יִגִּיעַ לְמַדְרַגַּת לְיִמּוּד לְשִׁמָּה, אֲבֵל עַל הַסּוֹג הַשְּׁנִי הַלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה לֹא כַּדִּי לְדַעַת אֶת סוּדָה אֲלֵא כַּדִּי לְגִיִּסָּה לְסוּדוֹ, לְצוֹרֵךְ הַתַּאוּוֹת שֶׁלוֹ, זֶה מַעוּוֹת לְחִלּוּטִין, מִלְיִמּוּד כִּזֶּה לְעוֹלָם לֹא יִגִּיעַ לְלִימּוּד לְשִׁמָּה, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה "לְמִשְׁמָאִילִים בְּהַ סְמָא דְּמוֹתָא", "לֹא זְכָה נְעֻשִׁית לוֹ סֵם מִיִּתָּה".

לְאוֹרֵךְ כָּל הַדּוֹרוֹת עוֹמְדִים אֲנָשִׁים וּמִשְׁתַּאֲיִם נוֹכַח חֲכָמִים גְּדוּלִים הַסּוּטִים מִן הַדֶּרֶךְ וּמֵאֲבָדִים אֶת כָּל עוֹלָמָם, קִרְחַ וּמֵאֲתִיִּים וּחְמִישִׁים רֹאשֵׁי סִנְהֵדְרָאוֹת, יִרְבַּעַם בֶּן נֶבֶט, יוֹחֲנָן כֹּהֵן גְּדוּל, אֲלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה, וְעוֹד וְעוֹד. הַהִסְבֵּר לְתוֹפְעָה זֹו טִמּוֹן בְּדְבָרֵי חַז"ל "לְמִשְׁמָאִילִים בְּהַ סְמָא דְּמוֹתָא", יִתְכֵּן שְׁבֵתֲחִילַת הַדֶּרֶךְ הֵם אֲכֵן לְמַדוֹ תּוֹרָה לְשִׁמָּה, הֵם הִיוּ מִיִּמִּינִים בְּהַ, אֲבֵל בְּאִיזְשֵׁהוּ שֶׁלֵּב הֵם פְּנוּ שְׁמָאלָה, הֵם הַתְּחִילוּ לְגִיִּס אֶת הַתּוֹרָה לְצוֹרֵךְ תַּאוּוֹתֵיהֶם, וְאֵז הַפְּכָה הַתּוֹרָה לְסֵם הַמוֹת עֲבוּרֵם, "לֹא זְכָה נְעֻשִׁית לוֹ סֵם מִיִּתָּה".

"אַל תִּתְּאֵמִין בְּעֲצֻמָּךְ עַד יוֹם מוֹתְךָ" (אֲבוֹת ב, ד), רַק מִתּוֹךְ הַכְּרָה בְּסִכְנָה הַתְּמִידִית הַמְּרַחֶפֶת עֲלֵינוּ עֵקֶב הַשְּׁפַעֲתָן שֶׁל הַמִּידוֹת הַרְעוֹת, וּמִתּוֹךְ מִלְחָמָה נִגְד הַנְּגִיעוֹת הָאִישִׁיּוֹת, וְהַתַּאֲמָצוֹת לְדַעַת אֶת סוּדָה שֶׁל הַתּוֹרָה, נוֹכַל לְהִיֹּת מֵהַמִּיִּמִּינִים בְּהַ, הַזּוֹכִים שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לֵהֶם סֵם הַחַיִּים.